

TÉMA TÝŽDŇA: Nežná revolúcia

Polnohospodári a potravinári uvítali zmeny, ktoré priniesla Nežná revolúcia. Obdobie po roku 1989 však ani štát a ani poľnohospodári nezvládli tak, ako si to pôvodne predstavovali. Naznačil to člen Predstavenstva Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory Miroslav Maxon.

Zásadné zmeny

Medzi zásadné zmeny, ktoré sa priamo dotkli agropotravinárstva a hospodárenia na pôde, patrili reštitúcie a následné rozpredávanie poľnohospodárskej pôdy. Zaniklo plánovanie výroby tak príznačné pre éru socializmu. Poľnohospodárska produkcia poklesla, zmenila sa jej štruktúra a zmenila sa aj podnikateľská štruktúra v odvetví. Z poľnohospodárstva a potravinárstva začali výrazne odchádzať zamestnanci. Podľa informácií z Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR sa význam poľnohospodárstva v národnej ekonomike po roku 1989 postupne znižoval, čo sa prejavilo v poklese jeho účasti na produkčnej a ekonomickej výkonnosti národnej ekonomiky, meranej hrubou produkciou, pridanou hodnotou a hrubým domácim produktom.

V prvej dekáde rokov 1991 - 2000 bolo slovenské poľnohospodárstvo vysoko stratové, aj keď sa strata postupne znižovala. Vplyv na tento stav mal nástup ekonomickej reformy, sprevádzanej devalváciou, cenovou liberalizáciou, otvorením podnikateľského priestoru pri uplatnení radikálnej reštrikcie dotácií do poľnohospodárstva, ale tiež zmenami v poľnohospodárskych podnikoch, najmä osamostatnením sa tzv. pridružených výrobných s nepoľnohospodárskym charakterom.

„Prechod do nového politického obdobia vnímali poľnohospodári veľmi dramaticky, politické garnitúry totiž riešili najmä zmiernenie krívd z minulosti. Nové obdobie prinieslo zásadnú zmenu spoločenskej a politickej klímy v súvislosti s agropotravinárstvom. Poľnohospodári mohli začať slobodnejšie podnikať, čo vnímajú pozitívne. Ale nová éra priniesla aj niektoré zmeny, ktoré mali negatívny vplyv na ekonomiku podnikov. Hovoríme napríklad o zrušení mínusovej dane z obratu, ktorou bol sektor podporovaný pred rokom 1989. Zrušenie dane zásadným spôsobom zmenilo ekonomiku podnikov,“ dodal Miroslav Maxon.

Štát prešiel na trhovú orientáciu prvovýrobcov a spracovateľov. Trhy sa otvorili zahraničnému tovaru. Vývoj po Nežnej revolúcii priniesol aj nové pohľady na odvetvie. Poľnohospodárske družstvá už neboli schopné plniť svoju spoločenskú úlohu ako v minulosti. Socialistické poľnohospodárstvo bolo postavené výhradne na tvorbe produkcie. Čím väčšia produkcia, tým lepšie ekonomické postavenie družstvá dosahovali. Po roku 1989 však klesol záujem o produkciu a rovnako aj pred vstupom do EÚ objem poľnohospodárskej produkcie klesal, čo malo negatívny vplyv na ekonomiku poľnohospodárskych podnikov.

archív p. Rusnáka

Upadanie poľnohospodárstva a potravinárstva v očiach politikov a verejnosti podporovali aj neslávne výroky politikov, že trh vyrieši všetko. *„Aj v tých časoch národohospodári vedeli, že procesy v poľnohospodárstve a aj v rozvinutej Európe sú ekonomickými nástrojmi riadené tak, aby stimulovali to, čo spoločnosť potrebuje a na to sa na Slovensku akosi zabudlo. Trh to nevyriešil aj preto, lebo odbytové kanály z minulosti prestali fungovať, keďže bolo rozpustené RVHP, čo malo dopad na slovenskú produkciu poľnohospodárskych komodít. Napriek tomu, väčšina poľnohospodárskych subjektov sa dokázala so zmenami vysporiadať,“* zaspomínal si na vývoj po roku 1989 člen Predstavenstva SPPK Miroslav Maxon.

Približne v polovici 90. rokov nastávala mierna stabilizácia odvetvia. *„Už nebolo prioritou vysporiadanie krívd z minulosti, ale hľadanie možností, ako fungovať v nových podmienkach. Okrem transformácie dochádzalo aj k deleniu veľkých poľnohospodárskych podnikov. Bola to vôľa členov družstva rozdeliť podnik na menšie subjekty,“* doplnil M. Maxon.

V slovenskom poľnohospodárstve a spoločnosti po roku 1989 silno rezonoval vstup Slovenska do Európskej únie (1. mája 2004). Na jednej strane sme chceli byť súčasťou EÚ. Negatívom však bolo, že v negociačnom procese sa podmienky vstupu častokrát prispôbovali čo najrýchlejšiemu začleneniu do únie. Podľa našich poľnohospodárov a potravinárov pokiaľ by sme boli trpezlivejší, a aj odborne kompetentnejší pri rokovaniach, tak by sa zvýšila šanca získať lepšie podmienky vstupu SR do EÚ. Po vstupe SR do únie sa však výrazne zvýšil objem podpôr do odvetvia. V sektore pôdohospodárstva sú eurofondy veľkou nevyhnutnosťou.

Čo ďalej

archív p. Rusnáka

V poľnohospodárstve a potravinárstve je aktuálne neskutočné množstvo práce. Cieľom je priblíženie odvetvia v rámci konkurencieschopnosti a výkonnosti k okolitým krajinám. Pri porovnaní poľnohospodárstva pred rokom 1989 a teraz musíme povedať aj to, že súčasnosť je poznačená nelichotivým stavom agropotravinárstva. Klesla nám potravinová sebestačnosť krajiny pod 50 %, v obchodoch máme z desiatich potravín len 4 zo Slovenska. Od roku 1993 sa pravidelne zvyšuje pasívne saldo zahraničného obchodu s agropotravinárskymi komoditami. Rastlinná výroba dominuje nad živočíšnou, čo nie je pozitívny signál.

Kľúčom k ozdraveniu odvetvia je podľa Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory silná štátna pomoc nielen pre poľnohospodársku prvovýrobu, ale aj pre spracovateľský priemysel a rovnako aj dlhodobá a systematická výchova spotrebiteľa.